

FINANCE, INSURANCE AND STOCK EXCHANGES: INNOVATIVE INVESTMENT STRATEGIES

Зарічна Н. З., к.е.н.
м. Тернопіль, Україна

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-123-7-6>

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ КЛАСТЕРІВ

Пошук нових шляхів підвищення конкурентоспроможності економіки та поглиблення інтернаціоналізації міжнародного співробітництва сприяють інтенсифікації процесів мережевої взаємодії у всіх секторах економіки, включаючи фінансовий. Зарубіжними та вітчизняним вченими відзначається, що в інноваційній економіці результативність взаємодії суб'єктів економічної діяльності зростає за рахунок організації інтеграційних процесів в рамках мережевих об'єднань як найбільш унікальної форми адаптивних структур управління складними соціально-економічними системами. Питання динаміки інтеграційних процесів в економічних системах, функціонування різних видів інтегрованих фінансових структур, у тому числі фінансових кластерів досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Водночас існує потреба в поглибленні

теоретичних положень щодо інтеграційного розвитку фінансових кластерів у сучасних умовах.

Інституціалізація фінансового ринку, переливання капіталу, посилення процесів фінансової інтеграції між країнами призвели до виникнення фінансових кластерів, як форми мережевої територіальної взаємодії фінансово-кредитних інститутів, органів влади, бізнес-структур та професійних громадських організацій шляхом об'єднання їхніх зусиль, можливостей та фінансових ресурсів, що приводить до концентрації капіталу в країні, диверсифікації фінансових послуг шляхом розроблення спільних інтегрованих продуктів, посилення взаємозв'язків між учасниками фінансового ринку з метою отримання синергетичного ефекту за умови збереження та реалізації інтересів кожного з учасників кластера.

З точки зору Н. Внукової, «фінансові кластери забезпечують шлях до фінансової свободи через синергію об'єднання для оптимального використання переваг кожної з транскордонних територій. При розбудові кластерних структур відбувається концентрація та диверсифікація фінансових послуг, внаслідок чого, такі фінансово-кредитні структури як банки, страхові, лізингові компанії та ін., можуть сформувати ядро фінансового кластеру. Фінансове об'єднання такого типу виступає каталізатором формування нових та розвитку існуючих кластерних структур» [1]. Як зазначає М. Войнаренко «кластери при вдалій концентрації, ... використанні сучасних досягнень комунікації, кооперації і співробітництва, допоможуть відкрити полюси зростання кожного конкретного регіону, забезпечуючи його

виживання й перемогу в конкурентній боротьбі» [2, с. 30]. Інакше кажучи, кластерні об'єднання є перспективною формою взаємодії тих, хто вже зараз бачить вигоди від такого типу партнерства.

Світова практика господарювання свідчить, що в умовах посилення інтеграційних процесів формування фінансових кластерів проходить дуже активно. Сучасні тенденції розвитку фінансових систем провідних країн світу тісно переплітаються з інтеграційними процесами глобального фінансового середовища; зокрема, намітилася тенденція міжфірмової кооперації та мережевої взаємодії. Так, Є. Крикавський зазначив, що «у певному гіпотетичному вимірі спеціалізація та масовість вичерпують себе як потенційні резерви отримання додаткового ефекту. Тому необхідною стає інтеграція на якісно нових рівнях управління, що не є протилежним спеціалізації як деспеціалізація, а це власне інтеграція в нових площинах, сферах. Завдяки такій інтеграції формуються «цільові» системи вищого порядку порівняно з інтегрованими частинами, і це створює можливість отримати додатковий ефект, джерелом якого і є власне інтеграція» [3, с. 180]. З метою ефективного та динамічного розвитку територіальні межі фінансового кластера у процесі свого функціонування розширюються, учасники об'єднання виходять на нові рівні та ринки співробітництва, залучаючи до лав кластера нових партнерів.

Інтеграційний розвиток фінансових кластерів слід розглядати через призму ступеня та рівня взаємодії членів об'єднання, який визначається не лише кумулятивними

прогресивними змінами одного з учасників, а й залежить від стратегічних альтернатив усіх членів структури. Під інтеграцією фінансових кластерів розуміємо процес взаємного пристосування, розширення фінансового та економічного співробітництва членів мережі, вихід на якісно новий рівень взаємодії. Саме управління внутрішніми трансформаційними процесами всередині мережі служить основою ефективного інтегрування фінансових кластерів у міжнародне фінансово-економічне середовище.

Теоретичною основою управління інтеграційним розвитком фінансових кластерів з метою забезпечення їх ефективного функціонування в ринкових умовах є науковий підхід під назвою «методологія логістичних взаємодій, що розширюється» [4, с. 24]. За рахунок розширеної взаємодії між учасниками фінансового кластера та економічними суб'єктами прикордонних територій (інших країн) формуються тісні зв'язки внаслідок їх територіального розміщення, досягають високої продуктивності трансакцій. Фінансовий кластер, своєю чергою, є територією/простором, де концентруються бізнес-процеси економічних суб'єктів національного та іноземного походження, що розширює межі діяльності міжрегіонального чи національного фінансового кластера та виводить його на новий рівень свого інтеграційного розвитку.

Ґрунтуючись на європейському досвіді створення та функціонування кластерів [5], розглянемо алгоритм інтеграційного розвитку фінансового кластера.

Дослідження процесу інтегрування фінансового кластера доцільно розпочати на базі вже сформованого

міжрегіонального об'єднання фінансово-кредитних інститутів та інших економічних суб'єктів. У процесі свого функціонування у фінансовому кластері учасники об'єднання періодично взаємодіють з іншими економічними суб'єктами фінансового ринку поза мережею або з учасниками інших кластерних утворень. Періодичні зв'язки між учасниками об'єднань переходять у стадію постійної взаємодії та тісної кооперації, що інколи приводить до розширення числа членів фінансового кластера.

Наступний етап інтеграційного розвитку фінансового кластера характерний розширенням меж співпраці та сфери діяльності за рахунок економічних суб'єктів у рамках транскордонного співробітництва. Обмін досвідом і знаннями, трансфер технологій, спільна промоція й маркетинг, спільне використання ресурсів регіонів, програми підвищення кваліфікації та регіонального розвитку, розв'язання спільних проблем шляхом спільного фінансування – саме ці чинники стимулюють резидентів та нерезидентів до формування кластерів транскордонного і національного масштабів.

Інтегруючись у світове фінансово-економічне середовище, транскордонний фінансовий кластер нарощує обсяги прямих іноземних інвестицій, розширює сфери міжнародного співробітництва, сприяє формуванню конкурентоспроможного фінансового ринку території розміщення, що у свою чергу, дає поштовх до формування транснаціональних (глобальних) фінансових кластерів [6; 7]. Таким чином, в процесі інтеграційного розвитку фінансові

кластери можуть «вирости» з місцевого (локального) об'єднання до глобального фінансово-кредитного утворення.

З викладеного вище випливає, що в результаті розширення меж співробітництва та сфери діяльності фінансові кластери поступово переходять на вищий рівень інтеграційного розвитку, формуючи фінансово-кредитні об'єднання більшого масштабу за рахунок нових учасників національного й іноземного походження.

Література:

1. Внукова Н.М., Гончарова Н.В. Банківські послуги у забезпеченні розвитку транскордонних кластері. *Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика* : зб. тез доповідей VI Міжнар. наук.-практ. конф. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». 2011. Т. 2. С. 35–41.

2. Войнаренко М. Кластери як полюси зростання конкурентоспроможності регіонів. *Економіст*. 2008. № 10. С. 27–30.

3. Економіка логістичних систем / [М. Василевський, І. Білик, О. Дейнега та ін]; за наук.ред. Є Крикавського та С. Кубіва; Львів. Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». 2008. 596 с.

4. Миротин Л., Некрасов А. Логистика интегрированных цепочек. Москва : Экзамен. 2003. 256 с.

5. Cluster bulding and networking. Analysis of transnational technology networking between existing clusters of SMEs and one or more technology poles. Final report by agiplan for European Commission Directorate General Enterprise – Mülheim an der Ruhr, 1999. 111 p.

6. Зарічна Н.З. Концепція інтеграційного розвитку мережевих підприємницьких систем у складі фінансового кластера. *Інформаційне суспільство: стан і перспективи розвитку в світлі регіональних особливостей*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль. 2012. С. 48–50.

7. Зарічна Н.З. Фінансові механізми розвитку транскордонних кластерів. *Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки*. Матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. Луганськ. 2011. С. 87–88.